مقاله تحقیقی

دوفصلنامه آموزش پزشکی
مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل
دوره دوم، شمارهٔ ۲، بهار و تابستان ۱۳۹۳، صفحه ۱۳-۷

مقایسه ویژگی‌های تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

شهره بنی داوودی(MSc)[1*]

۱- دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز ، اهواز، ایران

دریافت: ۹۳/۴/۲۵، اصلاح: ۹۳/۶/۱، پذیرش: ۹۳/۶/۴

خلاصه

سابقه و هدف: توجه به عوامل موثر در تدریس اثربخش می‌تواند منجر به ارتقاء کیفیت آموزش، فرآیند یاددهی-یادگیری و ایجاد انگیزه یادگیری در دانشجویان گردد. لذا پژوهشی با هدف تعیین شاخص‌های تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان پزشکی و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز طراحی و اجرا گردید.

مواد و روشها: در این پژوهش توصیفی – مقایسه‌ای، ۷۵ نفر از دانشجویان پزشکی و ۷۵ نفر از دانشجویان پیراپزشکی دانشگاه به روش تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود که روایی و پایایی آن در مطالعات قبلی مورد تأیید قرار گرفت. داده‌ها با نرم‌افزار SPSS 16 و به کمک آزمون‌های آماری (تعیین درصد و آزمون کای دو) تجزیه و تحلیل شدند.

یافته ها: نتایج این تحقیق نشان داد که اولویت حیطه‌های تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان به ترتیب؛ حیطه دانش‌پژوهی (۵۴٪)، روش تدریس (۴۷٪)، قدرت ارتباط (۳۴٪) و خصوصیات فردی (۲۸٪) بود. بین معدل و سن دانشجویان علوم پزشکی با دیدگاه آنان در مورد شاخص‌های تدریس ارتباط معنی‌داری وجود داشت (P=۰/۰۲۵). ولی ارتباط معنی‌داری بین جنس دانشجویان پزشکی با دیدگاه آنان در مورد شاخص تدریس مشاهده نگردید.

نتیجه گیری: با توجه به نظرات دانشجویان پیشنهاد می‌شود در ارزشیابی اساتید نه تنها بر حیطه دانش‌پژوهی بلکه به حیطه‌های دیگر مثل روش تدریس، قدرت ارتباط و خصوصیات فردی توجه شود تا حصول هدف نهایی ارزشیابی که ارتقای کیفیت آموزش است، تسهیل گردد.

واژه های کلیدی: تدریس اثربخش، دانشجویان، اهواز.

مقدمه

در طی بیست سال گذشته، یک حرکت جهانی از سوی پژوهشگران و سیاستگذاران برای مطالعه عوامل موثر در کارآمدتر کردن نظام‌های آموزشی شروع شده است (۱). به طور مشابه در کشور ما نیز در طی چند دهه‌ی گذشته آموزش علوم پزشکی شاهد تجلی اراده‌ای راسخ برای تغییرات بنیادین چه از لحاظ ساختاری و چه به لحاظ محتوا بوده است و گرایش رشته‌های مختلف علوم پزشکی به سمت فراگیر محوری به روشنی آشکار است (۲). اگر یک نظام آموزشی را شامل مجموعه برنامه‌ها، روش‌ها و موارد فراهم آورده شده برای دستیابی به اهداف مشخص آموزشی بدانیم، کلاس درس تنها جایی است که تمام برنامه-ریزی‌های آموزشی و درسی و دیگر تمهیدات منجر به ایجاد شرایط خاصی می-شود که دانشجویان تحت تأثیر این شرایط موفق به کسب دانش و مهارت‌های مورد نظر می‌گردند (۳). بدیهی است که دانشجویان و اساتید، دو رکن اساسی یک کلاس درس به عنوان یک نظام آموزشی را تشکیل می‌دهند (۴). اساتید طی فرایند آموزشی و تدریس مجموعه‌ای از فرصت‌های یادگیری را برای دانشجو فراهم آورده و در پیشرفت تحصیلی و دستیابی آنان به اهداف آموزشی نقش مهمی را ایفا می‌نمایند (۵). ظهوری و اسلامی نژاد دریافتند که جنبه‌های روش تدریس، قدرت ارتباط، دانش‌پژوهی و شخصیت فردی بترتیب مهم‌ترین جنبه‌های تدریس اثربخش را به خود اختصاص داده‌اند. در جنبه‌ی دانش‌پژوهی، ویژگی‌های علم و دانش و ارائه مطالب نو، در جنبه‌های روش تدریس، ویژگی‌های انتقال شفاف و واضح مطالب و نیز آماده سازی کلاس درس برای تفکر و بحث؛ در جنبه قدرت ارتباط، ویژگی‌های ایجاد مشارکت دانشجو در مباحث و ارتباط دوستانه با دانشجو؛ و در جنبه‌ی شخصیت فردی، ویژگی‌های بیان شیوا و ساده، اعتماد به نفس و قاطعیت به عنوان مهم‌ترین شاخص تدریس اثربخش شناخته شدند (۶). بدون شک توجه به عوامل موثر در تدریس اثربخش و یادگیری می‌تواند منجر به ارتقاء کیفیت آموزشی گردد. بنابراین انجام پژوهش‌های مختلف در مورد شاخصهای مهم تدریس اثربخش و ارائه نتایج به اساتید و مسئولین از جمله مهم-ترین مسائلی است که منجر به اصلاح شیوه‌ها و روش‌های آموزشی و در نتیجه افزایش کیفیت تدریس خواهد بود، لذا پژوهش حاضر با هدف تعیین شاخص‌های تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان پزشکی و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز و مقایسه آن‌ها با یکدیگر طراحی و اجرا گردید تا بتوان از آن

[*] نویسنده مسئول مقاله: شهره بنی داوودی
آدرس: اهواز، مرکز آموزشی درمانی ابوذر، تلفن: ۰۶۱۱-۴۴۳۳۷۱۵
e-mail: banidavoodshohreh@yahoo.com

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-18]

بعنوان چارچوبی برای دستیابی به اهداف آموزشی و بهبود رفتارهای یاددهی اساتید و همچنین ایجاد همسویی و یگانگی بین اساتید و دانشجویان بهره جست.

مواد و روشها

در این پژوهش توصیفی- مقایسه‌ای ویژگی‌های یک مدرس اثربخش از دیدگاه دانشجویان پزشکی و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت. ۷۵ نفر از دانشجویان رشته‌های پرستاری، مامایی، بهداشت محیط، تغذیه، علوم آزمایشگاهی و هوشبری و ۷۵ نفر از دانشجویان پزشکی در مقاطع کارآموزی، کارورزی و دستیاری به روش تصادفی انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای شامل دو بخش بود که بخش اول به منظور تعیین ویژگی‌های فردی دانشجویان (سن، جنس، مقطع و رشته تحصیلی و میانگین ترم قبل) طراحی و در بخش دوم نیز به منظور تعیین مهم-ترین ویژگی‌های تدریس اثربخش چهار حیطه دانش‌پژوهی (۴ گویه)، روش تدریس (۵ گویه)، قدرت ارتباط (۵ گویه) و شخصیت فردی (۹ گویه) تدوین گردید. از پاسخ‌دهندگان خواسته شد تا ویژگی‌های هر حیطه را به ترتیب اولویت رتبه‌بندی نمایند. به اولویت ۱ یعنی اثربخش‌ترین ویژگی رتبه‌ی ۱ و اولویت‌های بعدی به ترتیب رتبه‌های ۲و۳و... تعلق گرفت. پرسشنامه مورد استفاده در این مطالعه، توسط دکتر ظهور و همکارانش در کرمان به کار گرفته شده (۶) و سپس توسط عسگری و همکارانش در گیلان پس از تغییراتی در محتوا، ویژگی‌های تدریس اثربخش به کمک منابع معتبر داخلی و خارجی استفاده گردید و روایی محتوا و پایایی پرسشنامه مورد ارزیابی قرار گرفت (به ترتیب r=۰/۷۶ و r=۰/۷۹) (۷). پرسشنامه در اواخر ترم به دانشجویان داده شد و به روش خودگزارشی تکمیل گردید ولی متأسفانه کلیه دانشجویان مورد نظر از گروه‌های پیراپزشکی در این زمینه همکاری نکردند. داده‌ها توسط نرم افزار آماری SPSS.V 16. و با استفاده از آمار توصیفی (فراوانی و درصد) و استنباطی (آزمون کای اسکوور) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

کل دانشجویان شرکت‌کننده پیراپزشکی و پزشکی ۱۵۰ نفر بودند که در حیطه دانش پژوهی، ۱۰۳ نفر (۶۸/۷٪) ویژگی تسلط و آگاهی (دانش) استاد، در حیطه‌ی روش تدریس، ۶۶ نفر (۴۴٪) ویژگی انتقال شفاف و واضح مطالب، در حیطه‌ی قدرت ارتباط ۴۴ نفر (۲۹/۳٪) ویژگی ایجاد مشارکت دانشجو در مباحث و در حیطه‌ی خصوصیات فردی، ۴۳ نفر(۲۸/۷٪) ویژگی علاقمندی استاد به تدریس را مهم‌ترین جنبه‌های تدریس اثربخش ذکر کردند. همچنین از نظر دانشجویان پزشکی نیز حیطه‌های دانش پژوهی (۵۳٪)، روش تدریس (۵۰٪)، قدرت ارتباط (۳۲٪) و خصوصیات فردی (۲۶٪) به ترتیب مهم‌ترین جنبه‌های تدریس اثربخش را به خود اختصاص می‌دهد. ولی از دیدگاه دانشجویان پیراپزشکی، حیطه‌های دانش‌پژوهی (۵۵٪)، روش تدریس (۴۴٪)، خصوصیات فردی (۳۴٪) و قدرت ارتباط (۳۰٪) به ترتیب مهم‌ترین جنبه‌های تدریس اثربخش را به خود اختصاص می‌دهد. (جدول ۱).

از کل دانشجویان پیراپزشکی ۷۵ (۵۰٪) زن بودند، میانگین سن آنها ۲۳ سال و محدوده‌ی سنی ۳۰-۱۹ سال قرار داشتند و از کل دانشجویان پزشکی ۴۲ نفر (۵۶٪) زن و ۳۳ نفر (۴۴٪) مرد بودند که میانگین سن آنها ۲۸ سال و محدوده سنی ۳۷-۲۰ سال قرار داشتند که نتایج حاصل از این بررسی نشان داد که بین جنسیت دانشجویان پزشکی و دیدگاه آنان در حیطه‌های دانش‌پژوهی و روش تدریس توافق نظر وجود داشت ولی در حیطه‌های قدرت ارتباط و خصوصیات فردی هیچ گونه توافقی وجود نداشت (جدول ۲).

کل دانشجویان از نظر سنی به دو گروه زیر ۲۵ سال؛ ۹۱ نفر (۶۰/۷) و بالای ۲۵ سال؛ ۵۹ نفر (۳۹/۳٪) تقسیم شدند که هر دو گروه سنی؛ در حیطه‌های دانش‌پژوهی، روش تدریس، قدرت ارتباط و خصوصیات فردی توافق نظر وجود داشت. همچنین کل دانشجویان از لحاظ معدل ترم قبل به دو گروه میانگین زیر ۱۷؛ ۱۱۳ نفر (۷۶٪) و بالای ۱۷؛ ۳۷ نفر (۲۴٪) تقسیم شدند که هر دو گروه نیز در حیطه‌های دانش‌پژوهی، روش تدریس، قدرت ارتباط و خصوصیات فردی توافق نظر وجود داشت (جدول۳).

جدول ۱. دیدگاه دانشجویان پیراپزشکی و پزشکی در مورد اولویت‌های اول شاخص‌های تدریس اثربخش

حیطه	اولویت‌های اول شاخص‌های تدریس اثربخش	پیراپزشکی تعداد (٪)	پزشکی تعداد (٪)	کل دانشجویان تعداد (٪)
دانش‌پژوهی	تسلط و آگاهی (دانش) بر موضوع	۵۰ (۶۶/۷)	۵۳ (۷۰/۷)	۱۰۳(۶۸/۷)
روش تدریس	انتقال شفاف و واضح مطالب	۲۷ (۳۶)	۳۹ (۵۲)	۶۶ (۴۴)
قدرت ارتباط	ایجاد مشارکت دانشجو در مباحث	۲۴ (۳۲)	۲۰ (۲۶/۷)	۴۴ (۲۹/۳)
خصوصیات فردی	علاقه‌مند به تدریس	۲۵ (۳۳/۳)	۱۸ (۲۴)	۴۳ (۲۸/۷)

جدول ۲. مشخصات دموگرافی (جنسیت) دانشجویان پزشکی در مورد اولویت‌های اول شاخص‌های تدریس اثربخش

حیطه	اولویت‌های اول شاخص‌های تدریس اثربخش	جنسیت (٪) مونث	جنسیت (٪) مذکر
دانش پژوهی	تسلط و آگاهی (دانش) بر موضوع	۳۲ (۷۶/۲)	۲۱ (۶۳/۶)
روش تدریس	انتقال شفاف و واضح	۲۴ (۵۷/۱)	۱۵ (۴۵/۵)
قدرت ارتباط	عدالت در ارزشیابی	۱۱ (۲۶/۲)	
	ارتباط دوستانه و صمیمی با دانشجویان		۱۳ (۳۹/۴)
خصوصیات فردی	علاقه‌مند به تدریس	۱۳ (۳۱)	
	رعایت هنجارهای اجتماعی و اخلاقی		۸ (۲۴/۲)

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-18]

جدول ۳. مشخصات دموگرافی (معدل و سن) دانشجویان علوم پزشکی در مورد اولویت‌های اول شاخص‌های تدریس اثربخش

حیطه	اولویت‌های اول شاخص‌های تدریس اثربخش	معدل (٪) زیر ۱۷	معدل (٪) بالای ۱۷	سن (٪) زیر ۲۵	سن (٪) بالای ۲۵
دانش پژوهی	تسلط و آگاهی (دانش) بر موضوع	۸۲ (۷۲/۶)	۲۱ (۵۶/۸)	۶۳ (۶۹/۲)	۴۰ (۶۷/۶)
روش تدریس	انتقال شفاف و واضح	۴۹ (۴۳/۴)	۱۷ (۴۵/۹)	۳۶ (۳۹/۶)	۳۰ (۵۰/۸)
قدرت ارتباط	ایجاد مشارکت دانشجو در مباحث	۲۹ (۲۵/۷)	۱۵ (۴۰/۵)	۲۳ (۲۵/۳)	۲۱ (۳۵/۶)
خصوصیات فردی	علاقه‌مند به تدریس	۳۱ (۲۷/۴)	۱۲ (۳۲/۴)	۲۴ (۲۶/۴)	۱۹ (۳۲/۲)

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از این تحقیق که به تعیین مهم‌ترین شاخص‌های تدریس اثربخش می‌پردازد، با برخی از تحقیقات همسو بوده و با برخی مغایرت دارد. در مطالعه‌ی حاضر مهم‌ترین شاخص تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز صرفا جنبه دانش‌پژوهی (۵۴٪) بوده است که با تحقیق عسگری در رابطه با مهم‌ترین شاخص تدریس اثربخش از دیدگاه مدرسین دانشگاه علوم پزشکی گیلان مطابقت داشت (۷) که این امر نشان می دهد که بعضی از اساتید بالینی به سبک آموزش رسمی توجه دارند و فقط انتقال‌دهنده‌ی دانش هستند. در حالی که امینی در تحقیق خود مهم‌ترین شاخص تدریس اثربخش را از دیدگاه دانشجویان علوم پایه دانشگاه علوم پزشکی ایران صرفا حیطه‌ی روش تدریس برشمرده است (۸). همچنین ظهور و همکارش نیز در تحقیق خود از دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی کرمان مهم‌ترین جنبه‌های تدریس را روش تدریس و قدرت ارتباط مطرح نمود (۶) که این امر نشان گر این است که خوشبختانه برخی از اساتید بالینی با شیوه‌های تدریس آشنایی کامل دارند و در آن مهارت کسب نموده‌اند.

در تحقیق حاضر، در حیطه دانش‌پژوهی (رتبه‌ی اول)، دانشجویان علوم پزشکی اولویت اول را ویژگی تسلط و آگاهی استاد (۶۸/۷٪) برشمردند که نه تنها با نظر دانشجویان پیراپزشکی (۶۶/۷٪) بلکه با نظر دانشجویان پزشکی (۷۰/۷٪) نیز کاملا مطابقت داشت و اولویت آخر را به ویژگی ارائه مطالب نو (۳۴٪) دادند که با نظر دانشجویان پیراپزشکی (۳۷/۳٪) و پزشکی (۳۳/۳) نیز کاملا مطابقت داشت که متأسفانه حاکی از این بود که دانشجویان هر دو گروه تمایلی به یادگیری مطالب نو و به روز نداشتند، در حالی که در تحقیق عسگری مدرسین، این حیطه دانش‌پژوهی را مورد توجه قرار دادند، البته آنها به ارائه مطالب به روز و داشتن سابقه آموزشی در این حیطه اشاره داشتند (۷). تحقیقات چندی نیز نشان داده‌اند که بین سوابق آموزشی استاد و مهارت‌های اصلی فرایند تدریس همبستگی مثبت وجود داشته است به همین دلیل در تدریس اثربخش به سابقه آموزشی مدرس که منجر به ایجاد مهارت وی در تدریس موثر می‌گردد اهمیت خاصی قائل شده‌اند (۱۰و۹). در مطالعه حاضر، دانشجویان علوم پزشکی در حیطه روش تدریس (رتبه دوم) به ویژگی انتقال شفاف و واضح مطالب (۴۴٪) اولویت اول را دادند که نه تنها با نظر دانشجویان پیراپزشکی (۳۶٪) بلکه با نظر دانشجویان پزشکی (۵۲٪) نیز کاملا مطابقت داشت، همچنین اولویت آخر در این حیطه مربوط به ویژگی بهره‌گیری از وسایل کمک آموزشی(۳۴٪) بود که با نظر دانشجویان پزشکی (۴۹/۳٪) مطابقت داشت ولی از نظر دانشجویان پیراپزشکی اولویت آخر را توانایی در برقراری ارتباط موضوع درس با وظایف شغلی آینده دانشجو در نظر گرفتند که نشان می‌داد که دانشجویان پیراپزشکی تمایلی به استفاده از وسایل کمک آموزشی با تکنولوژی بالا را نداشتند، در حالی که عسگری و همکارانش در مطالعه‌ی خود نشان دادند که دانشجویان و اساتید در این حیطه به ویژگی آماده-سازی کلاس برای تفکر و بحث اولویت بیشتری قائل بودند (۷). محدثی و همکاران نیز در مطالعه‌ی خود از دیدگاه اساتید حیطه روش تدریس را بالاترین اولویت خود قرار دادند (۱۱). وکیلی و همکاران نیز در بررسی خصوصیات یک مدرس خوب از دیدگاه دانشجویان و استادان این نتیجه را به دست آورده بودند (۱۲)، که نتایج فوق نشان می‌دهد که برخی از اساتید بالینی همانند یک معلم آگاه با ابزار و نحوه‌ی انتقال دانش آشنایی کامل دارند.

دانشجویان علوم پزشکی در حیطه قدرت ارتباط استاد با دانشجو (رتبه سوم) به ویژگی ایجاد مشارکت دانشجو در مباحث (۲۹/۳٪) اولویت اول را دادند که با نظر دانشجویان پیراپزشکی (۳۲٪) و پزشکی (۲۶/۷٪) کاملا مطابقت داشت. اولویت آخر در این حیطه نیز به ویژگی دسترسی آسان به استاد خارج از ساعات کلاس (۳۴/۷٪) بود که با نظر دانشجویان پیراپزشکی (۳۷/۳٪) کاملا مطابقت داشت ولی دانشجویان پزشکی ویژگی ارتباط دوستانه و صمیمی با استاد خود را آخرین اولویت قرار دادند که باز حاکی از این مطلب است که اساتید بالینی ارتباط ضعیفی با دانشجویان خود برقرار می‌کردند در حالی که سازمان غیررسمی غالبا به عنوان یک وسیله ارتباطی، دستگاه کارآمدی فراهم می کند و وسیله مهمی برای اجرای هدف‌های مهم آموزشی است (۱۳). ولی محدثی و همکارانش در مطالعه‌ای به این نتیجه رسیدند که از دیدگاه دانشجویان، ویژگی توانایی در ایجاد ارتباط و مشاوره بهترین اولویت در این حیطه است (۱۴). همچنین در پژوهشی که صالحی و همکاران به منظور مقایسه نظرات مدرسین و دانشجویان پرستاری و مامایی از نظر تعیین ویژگی‌های مدرسین بالینی انجام دادند، بیان نمودند که ویژگی‌های ارتباطی در اثربخشی تدریس دارای میانگین بیشتر بوده است (۱۵). پس برای استادان تنها داشتن دانش، کافی نیست بلکه برقراری یک ارتباط مناسب می‌تواند موجب ایجاد انگیزه و حتی پیشرفت تحصیلی در دانشجویان گردد، زیرا که توانایی برقراری ارتباط صحیح بین مدرس و دانشجویان یکی از مهم‌ترین مهارت‌های ضمن تدریس می‌باشد (۱۵و۱۲). Simerjit و همکارانش نیز در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که ویژگی‌های شور و اشتیاق و مهارت‌های ارتباطی بالاترین شاخص بود و اساتید با تجربه، به رفتار کلاس درس و ارائه آموزش نسبت به همتایان کم تجربه خود توجه بیشتری داشتند و هیچگونه اختلاف دیدگاهی بین آنها نسبت به پیشینه فرهنگی، جنسیت یا نظم و انضباط در دانشجویان پزشکی و دندانپزشکی وجود نداشت (۱۶). Alweshahi و همکارانش نیز در تحقیق خود

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-18]

به این نتیجه رسیدند که از دیدگاه دانشجویان، ارتباط مهم‌ترین خصوصیت برای تدریس بالینی ایده‌آل است (۱۷). دانشجویان علوم پزشکی حیطه خصوصیات فردی استاد را جزء آخرین اولویت در طبقه‌بندی حیطه‌ها می‌دانستند و به ویژگی علاقمند به تدریس (۲۸/۷٪) اولویت اول را دادند که با نظر دانشجویان پیراپزشکی (۳۳/۳٪) و پزشکی (۲۴٪) کاملا مطابقت داشت همچنین اولویت آخر در این حیطه را نیز به ویژگی شوخ طبعی و بشاش بودن استاد (۲۱/۳٪) دادند که با نظر دانشجویان پیراپزشکی (۲۲/۷٪) و پزشکی (۲۰٪) نیز کاملا مطابقت داشت، همچنین ظهور و همکاران در تحقیق خود و نصیری و همکارنش نیز در تحقیقی دیگر نشان دادند که دانشجویان حیطه خصوصیات فردی را جزء اولویت آخر خود در نظر گرفتند و به ویژگی بیان شیوا و ساده، اعتماد به نفس و قاطعیت توجه داشتند (۱۸و۶). Buchel و همکارانش در مطالعه‌ی خود نشان دادند که از دیدگاه دستیاران و اعضای هیأت علمی، مشتاق بودن و داشتن صلاحیت بالینی از ویژگی‌های مهم است ولی فعالیت‌های علمی مهم نیست، دستیاران احساس می-کردند که برای یک مربی مهم است که فقط به خودمختاری و استقلال او احترام گذاشته شود در حالی که این موضوع برای متخصصان فوق‌العاده کم اهمیت بود، همچنین اساتید احساس می‌کردند که می‌توانند به عنوان یک الگوی با ارزش و قابل تقلید باشند ولی دستیاران مخالف آن بودند و در نهایت دستیاران انتظار داشتند که اساتید بالینی به سئوالات آنها به روشنی پاسخ گویند، قابل دسترس باشند و یک محیط آموزشی امن و فارغ از سوءگیری و تهدیدآمیز داشته باشند (۱۹). Busari و همکارانش در مطالعه‌ی خود نشان دادند که دیدگاه دستیاران و نقش آنها در تدریس به کارآموزان پزشکی این بود که دستیاران خود را به عنوان معلمان مناسب با شایستگی بالا و حتی بهتر از متخصصین بالینی ارزیابی کردند و بیشترین نمره را به داشتن مهارت‌های بین فردی و حرفه‌ای و همچنین برخورد مناسب خود با دانشجویان دادند و باور داشتند که می‌توانند مهارت‌های تدریس خود را بهبود بخشند (۲۰).

در مطالعه‌ی حاضر بین جنس و دیدگاه دانشجویان پزشکی در رابطه با حیطه‌های دانش‌پژوهی و روش تدریس توافق نظر مشهود بود، در واقع هر دو گروه به تسلط و آگاهی استاد بر موضوع تدریس و انتقال شفاف و واضح مطالب اذعان داشتند ولی در حیطه‌های قدرت ارتباط و خصوصیات فردی توافق دیدگاهی وجود نداشت. دانشجویان پزشکی زن به عدالت در ارزشیابی و رعایت هنجارهای اجتماعی و اخلاقی باور داشتند ولی دانشجویان پزشکی مرد به توضیح مجدد مطالب و رفع اشکالات و علاقمندی به تدریس توجه داشتند. این یافته‌ها با نتایج به دست آمده از تحقیق قادری و همکارش نیز همخوانی دارد زیرا ۵۳/۶۴ درصد اساتید زن و ۴۹/۷۹ درصد اساتید مرد؛ اولویت اول را حیطه دانش‌پژوهی مطرح نمودند، همچنین در حیطه روش تدریس، اساتید زن به سازماندهی و توالی مطالب ولی مردان به انتقال شفاف مطالب باور داشتند، شاید بتوان این تفاوت‌ها را به خصوصیات و تفاوت‌های ذاتی زنان و مردان نسبت داد (۲۱و۹).

در مطالعه‌ی حاضر بین سن، معدل و دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی در رابطه با حیطه دانش‌پژوهی، روش تدریس، قدرت ارتباط و خصوصیات فردی توافق‌نظر مشهود بود. در واقع هر دو گروه به تسلط و آگاهی استاد بر موضوع تدریس، انتقال شفاف و واضح مطالب، ایجاد مشارکت دانشجو در مباحث و در نهایت علاقمندی استاد به تدریس معتقد بودند که این امر بیانگر این است که اختیار و سبک‌های رسمی اساتید بالینی نیز موجب اطاعت از دستورها و حفظ انضباط از سوی دانشجویان می‌شود ولی شاگردان را به کارکرد تلاش، پذیرش مسئولیت‌ها و یا نشان دادن ابتکار تشویق نمی‌کند (۱۳). میرمحمودی و همکاران نیز در تحقیق خود که اخیرا انجام داد به این نتیجه رسید که به طور کل مهم‌ترین ویژگی تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان به ترتیب تسلط بر موضوع درس، لحن و کلامی احترام‌آمیز، حفظ شخصیت دانشجو و احترام بود ولی از دیدگاه مدرسین ارائه مطالب درسی به صورت پیوسته و مفهوم‌وار، توجه به بازخورد دانشجو و مشارکت دادن دانشجو در مباحث درسی بود (۲۲). در تحقیقی دیگر که در رابطه با نحوه ارتباط پزشک با بیمار صورت گرفت این نتیجه حاصل شد که نه تنها رفتار پزشک با دانشجویان پزشکی بلکه با بیمارانشان نیز در حد متوسط و گاهی بسیار ضعیف بوده است که نیاز به آموزش جامعتر در این زمینه دارند (۲۳)، که متاسفانه این نتایج نشان می‌دهد که از نظر نحوه‌ی برخورد و شأن دانشجو همچنان نقاط ضعف وجود دارد.

بنابراین بر اساس نتایج تحقیق مشابهی که شایسته‌فرد در سال ۱۳۸۲ از دیدگاه دانشجویان و اساتید دانشگاه علوم پزشکی اهواز انجام داد، نشان داد که حیطه دانش‌پژوهی همچنان در اولویت اول بوده است که با تحقیق حاضر نیز کاملا مطابقت دارد (۱۰)، بنا بر نتایج دو تحقیق مذکور، نشان می‌دهد که هیچگونه تغییری در شیوه‌ی تدریس اساتید و حتی نگرش آموزش کلاسیک دانشجویان علوم پزشکی به وجود نیامده است و آنان همانند ۱۱ سال پیش به حیطه‌ی دانش‌پژوهی؛ با ویژگی‌های تسلط و آگاهی، سابقه‌ی تدریس و پژوهشهای استاد باور دارند و به حیطه‌های روش تدریس، قدرت ارتباط و حتی خصوصیات فردی توجه خاصی نمی‌دهند، در حالی که برای یک استاد تنها داشتن دانش، کفایت نمی‌کند بلکه نحوه‌ی ارائه، جذابیت تدریس و حتی برقراری یک ارتباط مناسب می‌تواند موجب ایجاد انگیزه و حتی پیشرفت تحصیلی در دانشجویان گردد (۱۳). همچنین در بررسی دیگر در دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اهواز نشان داده شد که با وجود امکانات آموزشی در سطح متوسط، کیفیت آموزشی دستیاران پزشکی در حد انتظار نبوده است (۲۴).

در پایان با در نظر گرفتن نتایج پژوهش پیشنهاد می‌گردد که شاخص‌های تدریس اثربخش به کلیه اساتید معرفی شود، همچنین در ارزشیابی اساتید علاوه بر حیطه دانش‌پژوهی به حیطه‌های دیگر (روش تدریس، قدرت ارتباط و خصوصیات فردی) نیز مورد توجه قرار گرفته شود تا هدف نهایی ارزشیابی که ارتقای کیفیت آموزش است تسهیل گردد.

تقدیرو تشکر

بدینوسیله از کلیه دانشجویان عزیز که در این تحقیق همکاری نمودند، که بی شک بدون همکاری صمیمانه این عزیزان انجام این تحقیق میسر نبود، تشکر و قدردانی می گردد.

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-18]

The Comparison of Characteristics of Effective Teaching from Students' Perspective in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences

Sh. Banidavoodi(MSc)[1*]

1.Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran

Biannual Medical Education,Babol Univ Med Sci; 2(2); Spring& Summer 2014; pp: 7-13

Received: Jul 16th 2014, Revised: August 23th 2014, Accepted: August 26th 2014.

ABSTRACT

BACKGROUND AND OBJECTIVE: Considering the factors ineffective teaching can lead to improve the quality of education and teaching-learning process and can motivate the students to learn. This study was designed to identify the characteristics of effective teaching from the perspective of medical and paramedical students of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences.

METHODS: This study is comparative - descriptive. The participants included 75 medical students and 75 premedical students of the university that were selected by simple random selection. Data collection tool was a questionnaire which its reliability and validity had been confirmed in previous studies. Data were analyzed with software of SPSS 16 by using statistical tests (Chi-square test).

FINDINGS: The results of this study showed that the priorities of effective teaching from the students' viewpoint were respectively: research in knowledge (54%), teaching approach (47%), ability to communicate (34%) and personal characteristics (28%). There was a significant association between academic average, age and the perspective of medical students about the characteristics of effective teaching (P= 0.025), but there was no significant association between the gender of students and their opinions about teaching index.

CONCLUSION: According to the opinions of students it is recommended that in the area of teachers evaluation not only research in knowledge but also, other areas like teaching approach, ability to communication and personal characteristics should be considered, so the ultimate goal -quality improvement of education- can be facilitated.

KEY WORDS: *Effective Teaching, Students, Ahvaz.*

[*]**Corresponding Author;** Shohreh Banidavoodi

Address: Abuzar Hospital, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran

Tel: +98611 4433715

E-mail:banidavoodshohreh@yahoo.com

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-18]

References

1.Daniel D, Reynolds D. Effective teaching: evidence and practice. 2nd Ed. Los Angeles: SAGE 2011; 2(4): 25-31.

2.Shariati M, Dadgari A. Learning guide. Tehran: Hayan Publication 2007; 4(12): 82-88 [In Persian].

3.Reiser RA, Dempsey JV. Trends and issues in instructional design. 2nd Ed. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc 2007; 3(7): 105-110.

4.Ramezani T, Dortaj Ravari E. Investigating the characteristics of an effective teacher and educational factors affecting efficacy efficiency from the view of instructors and nursing students in Kerman University of Medical Sciences. Strides Dev Med Educ 2009; 6(2): 139-48 [In Persian].

5.Yarmohammadian MH. Principle of curriculum planning. IJME 2000; 4(5): 96-102 [In Persian].

6.Zohoor AR, Eslaminejad T. Indicators of effective teaching from the view of students. Payesh Health Monit 2003; 1(4): 5-13 [In Persian].

7.Asgari F, Mhjoob Moadab H. Compare the characteristics of effective teaching from the perspective of teachers and students of Guilan University of Medical Sciences. Strides in Development of Medical Education, Medical Education Development Center Journal 2010; 7(1): 33-26 [In Persian].

8.Amini M, Honardar M. The view of faculties and medical students' about evaluation of faculty teaching experiences. Komesh 2008; 9 (3): 172-5 [In Persian].

9.Ghaderi R, Dastjerdi R. Teachers' and students' viewpoints about the characteristics of effective teaching Birjand University of Medical Sciences, April 2003-4. Journal of Medical Education 2005; 7 (2): 99-100.

10.Shayesteh Fard S. Hoshyari M, Khazani H. Comparison indices from the viewpoint of effective teaching teacher and students of Ahvaz University of Medical Sciences 2003. IJME 2003; 10(2): 42-48 [In Persian].

11.Mohaddesi H, Feizi A, Salem Safi R. Comparison of indicators of effective teaching from the perspective of faculty members and students of Urmia University. Journal of Nursing and Midwifery 2011; 7(6): 471-464 [In Persian].

12.Vakili MM, Nourian A, Mosavi Nasab SN. Study of characteristics a good teacher from perspective of teachers and students of Zanjan University of Medical Science. Journal of Zanjan Medical Education Development Center 2008; 24(1): 18-27 [In Persian].

13.Wayne KH, Cecil GM. Educational administration theory research and practice, 4nd ed, England, OUP. 2003; 226-227.

14.Salehi SH, Hassan Zahrayi R, Ghazavi Z, Amini P, Ziaei SH. The characteristics of effective clinical teachers as perceived by nursing faculty and students. IJME 2004; 4(1): 43-37 [In Persian].

15.Mckenna L. Meeting the learning needs of clinical nurse teacher: A pilot Program. AEJNE 2002; 2(1): 1-8.

16.Alweshahi Y, Harley D, Cook DA. Students' perception of the characteristics of effective bedside teachers. Medical Teacher Journal 2007; 29(2-3): 204-209.

17.Simerjit S, Dinker RP, Nirmal KS, Avneet K, Htoo Htoo Kyaw S, Ankur B. Qualities of an effective teacher: what do medical teachers think? Singh et al. BMC Medical Education 2013; 13(128): 2-7.

18. Nasiri E, Askari F, Faghani M, Bahadori MH, Hosseini F, Maghol Sh. Effective teaching based on student evaluations of teaching. Research in Medical Education 1999; 1(1): 39-44 [In Persian].

19.Buchel TL, Edwards FD. MD. Characteristics of Effective Clinical Teachers. Residency Education. Family Medicines 2005; 37(1): 30-5.

20. Busari JO, Scherpbier AJJA, Vander Vleuten CM, Essed GE. Residents' perception of their role in teaching undergraduate students in the clinical setting. Medical Teacher 2000; 22(4): 348-53.

21.Jacbson M. Effective and ineffective behavior of teachers of nursing as determined by their student. Nurs Res 1966; 15(3): 218-224.

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-18]

22.Mirmohammadi Meybodi SJ, Mazloomi mahmodabadi S S, Shahbazi H, Sharifpour Z, Zeynolabedini M. The Comparison of the Characteristics of Effective Teaching from Instructors' and Students' viewpoint, Yazd Shahid Sadooghi University of Medical Sciences 2012; 2(6): 24-31 [In Persian].

23.Banidavoodi SH, Hosseinzadeh M, Maragi E. Assessment of physician's communication with patients in Ahvaz hospitals from patient and observer' perspectives 2013; 3(4): 65-71[In Persian].

24.Banidavoodi SH, Mehralizadeh Y, Para A. Evaluation of resident's educational in university hospitals in Ahvaz with use of EFQM model 2013; 3(2): 1-10 [In Persian].

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-18]